

Austatav president Rüütel,
Lugupeetavad ekstsellentsid,
Mu daamid ja härrad.

Mul on hea meel tervitada Teid kõiki esinduslikul konverentsil, mis märgib 20 aasta möödumist Eesti NSV Ülemnõukogus vastu võetud Suveräänsusdeklaratsioonist.

16. novembril 1988 vastu võetud deklaratsioon väljendas suure osa Eesti elanikkonna tahet kehtestada toonaste ENSV võimuorganite ülemvõim suhetes Nõukogude Liidu keskvõimuga. Õigem oleks vist isegi öelda, et üha kasvavas vastasseisus Nõukogude Liidu võimudega.

Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamiseni jäi tookord minna veel peaaegu kolm pikka aastat.

Küsigem – kas suveräänsusdeklaratsioonita läinuks Eesti lähiajalugu teisiti? Kas see deklaratsioon muutis ajaloo kulgu, kas see tõi meie iseseisvuse taastamist lähemale? Kas see samm kuulutas lõppu Nõukogude impeeriumile?

Me võime oletada ja spekuloida, kuid me ei tea seda ega saagi teada.

Küll aga saame väita, et 1988nda aasta novembris käitus toonane Eesti NSV Ülemnõukogu ainuvõimalikul viisil. See vormistas oma otsusesse need muutuste tuuled, mis olid jõudnud koos loomeliitude esindajatega Toompeale sama aasta aprillis. Needsamad muutuste tuuled, mille suvist keeristormi nimetame me täna laulvaks revolutsiooniks.

Koos suveräänsusdeklaratsiooniga astus Ülemnõukogu lõpuks rahva enamuse poolele. Vastasel juhul jäänuks ta elule lootusetult jalgu.

Koos sellega sai Ülemnõukogust osaleja võitluses kommunistliku režiimi ainuvõimuga Eestile osaks saanud ülekohtu ja ebaõigluse vastu. Just selles, et rahva tahtest sai 20 aastat tagasi ka Toompea tahe, võimegi ehk näha suveräänsusdeklaratsiooni keskset kohta meie lähiajaloo.

Mu daamid ja härrad.

Eesti keele sõnaraamat annab sõnale "suveräänsus" lakoonilise vaste, milleks on iseseisvus.

Kui mõtleme end tagasi 20 aasta taha, siis mäletame aga hästi, et sõnal "suveräänsus" oli toonases poliitilises elus hoopis kirjum tähendus. Olid need, kes rääkisid suveräänsusest ja olid need, kes rääkisid iseseisvusest.

Kui mõtleksime tagantjärele keeleteadlase kohtunikuks, siis tulnuks tal kindlasti möönda, et üks pool on millestki valesti aru saanud. Sest probleem ei ole selles, et üks kasutab asjast rääkides võõrsõna ja teine kodukootud vastet. Räägitakse lihtsalt erinevatest asjadest ja kohati ka erinevat keelt.

Aga just selline ongi Eesti iseseisvuse taastamise, meie arenemise ja küpsemise lugu. Siin ei ole vaja otsida häid ja halbu, sirgeid või kõveraid.

Eesti vabaks saamine, meie iseseisvuse taastamine just niisugusel kujul, nagu tegelikult läks, on äärmiselt huvitav ja meie jaoks oluline protsess, mille lõpptulemust ei määranud kellegi kaval taktika või sõnavalik, vaid rahva tahe.

Soovin teile edukat konverentsi, rahulikku ja ennekõike objektiivset tagasipilku meid kõiki vahetult puudutanud sündmustele.